

Catálogo Nacional Monumentos Históricos	
Estado	CATALUNYA
Municipio	LLEIDA
Inmueble	Catedral de Santa Maria, Seu Vella
Dirección	
Coordenadas	41.618143 0.626891
	

Descripción	Té forma d'octògon amb un diàmetre de 12,65 metres a dalt de les seves quatre plantes de 50,98 metres. El coronament o part superior, de 9,62 metres d'alçada, redueix el diàmetre a 9,45 metres, per tant, l'alçada total supera els 60 metres. Al segle XVII, després de l'ocupació militar, el capítol va comprar el campanar als militars per 3.000 monedes d'or per tal que es poguessin utilitzar les campanes per anunciar els serveis religiosos i en cas d'alarma. La planificació inicial del temple comptava ja amb el campanar exterior a les naus, però amb la porta d'entrada des de la nau de ponent del claustre. La construcció s'inicià a mitjans del segle XIV i després de períodes llargs d'interrupció s'acabà, l'any 1420. El seu enorme volum s'equilibra per mitjà del claustre, creant-se una conjunció harmònica entre el cimbori i el campanar. La gran alçada del campanar augmenta, si més no, per la seva ubicació privilegiada per damunt la ciutat, al sobre del turó de la Seu Vella. Segons queda descrit al peu del mateix campanar En un angle del claustre es va afegir, entre els s. XIV i XV, l'imponent campanar, estructurat sobre un cos inferior de base quadrada, que dóna pas a una secció vuitavada. Com a coronament de la sumptuosa torre, es disposà un segon nivell més petit, també vuitavat, i amb finestres obertes emmarcades per gablets, on estan situades les campanes. A la planta superior, sota el mirador, resten les dues campanes històriques: Mònica, la campana dels quarts, i la majestuosa Silvestra, la campana de les hores. La primera data de 1485 i el seu autor fou el mestre Nicolau BARROT, mentre que la segona fou fosa per Joan ADAM el 1418 i és una de les campanes més grans de Catalunya. Les dues assenyalen molt possiblement els tocs horaris de la ciutat de Lleida des del segle XV, fa més de cinc-cents anys. Altitud: 170 metres. Església romànic-gòtica (1203-1364) consagrada el 1278. Té planta basilical amb tres naus de quatre trams, un d'ells és el transsepte, separades per tres robustos pilars amb semi-columnes adossades que sostenen arcs apuntats, els torals i els formers; estan cobertes per voltes ogivals sobre quatre arcs torals; el transsepte sobresurt amb dos amplis trams a cada braç. Un alt cimbori octagonal sobre trompes s'aixeca en el creuer amb àmplies finestres, una a cada cara; inclou una cúpula de creueria amb una torreta adjunta al nord-oest on s'ubica una estreta escala per accedir des de la coberta de les naus a la del cimbori. Estan capçades per quatre absis prolongats per uns llargs trams, dos de romànics semicirculars, el major i el lateral esquerre, amb voltes tardanes de creueria, i dos de gòtics poligonals a la banda dreta. Situat davant del frontis un gran claustre gòtic fa d'atri davant els tres portals també gòtics de ponent. La majestuosa entrada gòtica oberta al centre del costat oest del claustre és l'anomenada Porta dels Apòstols. Altres portalades més, romàniques, obertes als murs laterals amb arquivoltes i riquesa decorativa a capitells i impostes es troben als extrems del transsepte, una altra de molt petita al mur nord i una de magnífica (porta dels Fillols) al mur de migdia. Dimensions: nau central, llargada, fins al fons de l'absis: 60'20 metres; amplada 11'08, i 19'40 d'alçada; transsepte: 52'40 x 10'75 x 19'52; l'amplada total de les tres naus arriba als 28'48 metres i, incloses les capelles laterals, a 35'57. Les naus laterals tenen 30'23 metres de llargada (fins al transsepte) i 7'60 d'amplada. La cúpula per l'interior arriba als 30'30 metres. El claustre en fa, per l'interior també, 47'80 x 46'00 x 46'00 x 45'10. Arquitectes: Pere de Coma (1203), Pere Pennafreita o Pere de Prenafeta (m.1286). Pel que fa al campanar: Jaume Cascalls (1364), Seguer (1392), Solivella (1410), Carles Galtés (1414), Carllí (1416), Safont i Gomar. Guarda sarcòfags gòtics i pintures murals del gòtic lineal: "El Calvari"; i restes de les escultures que ornaven l'entrada, avui guardades i exposades a l'entrada museu del recinte
---------------------------	---

Campanas y esquilas	La Seu Vella compta amb dos conjunts de campanes de molt divers interès. Les dues campanes del rellotge tenen una complexa epigrafia en minúscula gòtica i diverses contraccions, així com una extraordinària decoració, especialment la campana dels quarts, molt més petita, fosa per Nicolau BARROT al 1486 i actualment esquerdada. És aquesta sens dubte una de les campanes més interessants del conjunt de les Catedrals, si no és no la primera en interès. Conté diverses imatges religioses i profanes, entre les quals sorprèn la decoració dels punts del text amb representacions religioses diverses, així com una cara del sol o una persecució d'un conill per part d'un animal que sembla un gos. La de les hores, de Joan ADAM, fosa en 1418, molt més sòbria, té a més de les usuals imatges d'aquestes campanes (Ecce Homo, Mare de Déu amb Infant, Sant Miquel) una excepcional de Sant Silvestre papa, així com una sorprenent col·lecció de lletres "s", disperses pel peu de la campana, en mig d'una garlanda vegetal, sense significat aparent. Les altres cinc campanes tenen pocs mèrits, acústics i estètics, amb potser l'únic interès d'haver sigut foses pels mateixos fonedors en un parell d'anys. Tan sols la menor ostenta una imatge de la Immaculada, mentre que totes porten una creu com única decoració, a diferència de les dues campanes gòtiques que no en porten, com és usual en les anteriors a 1500.
Toques actuales	En el primer moment de la mecanització els tocs es limitaven al brandeig, a l'alemanya, de les cinc campanes litúrgiques i de la de les hores, i al repic de dues o tres campanes per als tocs de mort, a més del toc de les hores amb la "Silvestra" i dels quarts amb la "Mònica", que només era utilitzada per aquest servei sonor. Actualment també poden tocar batallades, mitjançant els electromalls, les cinc campanes litúrgiques, tot i que tocs recents com el de la missa conventual de la Catedral Nova, o l'Àngelus a mig dia i a la tarda ja no estan programats. L'actual instal·lació impedeix tota classe de tocs manuals. Per això, quan s'anuncien tocs de les campanes per part de la "Confraria dels Campaners de Catalunya" realment es vol dir que l'esmentada associació cultural ha indicat els horaris de programació de tocs automàtics.

	En 2004 poques coses han canviat. Els motors inicials electromecànics han sigut substituïts per altres de control electrònic; s'ha dotat a les cinc campanes litúrgiques de sengles electromalls i s'han repintat les instal·lacions. No obstant, tant en el moment d'arrancar les campanes com de parar, el toc no és regular, potser degut a defectes de la instal·lació o potser per limitacions de la regulació dels motors, de manera que els batalls no sonen per igual en ambdós costats, sinó que comencen i acaben per una part de la campana, produint-hi ritmes irregulars. S'ha instal·lat igualment un nou ordinador, ubicat en la primera sala del campanar, que permet de programar diversos tocs, de manera automàtica. Per altra banda s'ha publicat amb força difusió que ara els tocs són interpretats per la Confraria de Campaners de Catalunya, una associació cultural dedicada a la difusió de les activitats dels campaners tradicionals, la qual té la seu principal en el poblet d'Os de Balaguer, ubicat a la Noguera i del bisbat de Lleida. La informació no és del tot certa, ja que els membres de la Confraria es limiten a proposar el calendari anual de tocs automàtics, que introdueix a l'ordinador l'empresa CARVAJAL i CORREDERA d'Alcoletge, encarregats de la conservació del conjunt. Conservación En la segona visita de 2004 per completar la informació replegada es va verificar que la campana dels quarts o Mònica, probablement la més interessant de tot el conjunt, estava esquerdada, tot i que continuava tocant els quarts, per la qual cosa es va proposar que aquell toc fos interpretat, fins a la restauració del timbre gòtic, per la campana "Meuca". La Generalitat de Catalunya, competent en la conservació de la Seu Vella, va accedir a la nostra proposta per la qual cosa els quarts sonen ara amb la més petita de les campanes litúrgiques. En la visita del 2013, durant la finalització dels treballs de restauració exterior del Campanar, documentem que continuen encara una sèrie de mecanismes (antenes i altres elements radioelèctrics) presumiblement de la Policia Municipal, ubicats tant en la sala de les campanes del rellotge com en la part superior, sense respectar ni el monument ni la pròpia conservació dels mecanismes (per exemple, ordinadors coberts amb bosses de plàstic): es tracta d'instal·lacions indignes de la conservació del patrimoni, i contràries a la llei en allò relacionat amb el respecte dels monuments, també per les institucions públiques. Cal assenyalar que la presumpta restauració del Campanar no inclou en el projecte la part que determina la seva existència, com es l'existència d'un conjunt de campanes, la reposició de la seva sonoritat i dels tocs originals, i fins i tot l'accés públic a les sales de campanes, ara impossibilitat per unes obsoletes estructures metàl·liques.
Protección	Bé: Seu Vella de la Mare de Déu de l'Assumpció (declaració Entorn: 30-05-1995) Comunitat Autònoma: C. A. Catalunya Província: Lleida Municipi: Lleida Categoria: Monument Codi: (R. I.) - 51 - 0000156 - 00000 Registre: (R. I.) REGISTRE BIC IMMOBLES: Codi definitiu Data de Declaració: 12-06-1918 Data Butlletí Declaració: 17-06-1918 Bé Cultural d'Interès Nacional 144-MH-ZA

Anem a proposar dues alternatives diferents per recuperar la dignitat ara perduda dels tocs tradicionals de la Seu Vella de Lleida. La primera és una alternativa més humil que la segona, aprofitant les campanes existents, mentre que la segona proposa la renovació de les campanes litúrgiques.

En qualsevol cas les dues campanes del rellotge suposen un problema a part, en qualsevulla de les opcions. Dit d'una altra manera, sols hi hauria una alternativa per aquestes campanes tan històriques, d'acord amb el seu ús multisecular. Cal en primer lloc restaurar la campana dels quarts, ara esquerdada, duent-la a soldar a una empresa especialitzada, ara alemanya, ara francesa. La campana s'ha de netejar després, amb una fina intervenció, de manera que recuperi, al menys per un temps, el color original del bronze, i permeti estudiar-la a fons, lliurant-la tanmateix de la brutícia acumulada.

La campana major, en teoria, no necessitaria aquesta neteja, excepte en algun lloc puntual on ha rebut pintura plàstica de protecció dels ferratges.

Les dues campanes han de recuperar l'alta posició que necessiten, per expandir el seu so històric, es a dir que s'han de penjar de bigues de fusta, ubicades en la part alta de la sala de les campanes del rellotge, amb la qual cosa també aquesta sala pot ser visitable, fins i tot en el moment dels tocs. Açò suposa una contradicció aparent, perquè si indiquem que les campanes són força interessants i per tant dignes de ser contemplades, i per altra part proposem allunyar-les, per que puguin ser escoltades, cal resoldre el dilema, sempre en favor de la sonoritat.

Probablement la solució sigui muntar la campana dels quarts i la de les hores en unes bigues de fusta en la posició més alta possible dintre la sala, amb una estructura d'accés que permeti arribar fins la dels quarts (la més interessant) i al mecanisme del toc automàtic de la campana horària, de manera a fer possible tant la contemplació de la primera com la conservació de la segona. Caldrà també dotar la campana de les hores amb un batall intern, lligat amb cordes o altre sistema que pugui ser tocat en casos extraordinaris.

Respecte a les cinc campanes litúrgiques l'alternativa de la seua restauració ha de partir, com sempre, de les limitacions pressupostàries.

Una solució, que sembla discutible, seria aprofitar les cinc campanes actuals, fetes per uns fonedors ambulants de qualitat limitada, en una primera fase, ampliant el seu nombre fins a onze o dotze en fases posteriors. Semblaria molt més coherent començar de nou i utilitzar aquest conjunt de cinc campanes en bo ús per un altre lloc. Fins i tot en algun moment hem proposat d'ubicar aquestes campanes en la Catedral Nova, però aquesta proposta ha de ser immediatament rebutjada ja que les campanes de la Seu Vella són les campanes de la Catedral Nova, també, i per tant les campanes de la ciutat. Comentem doncs la proposta de conservar els bronzes existents.

La utilització de les cinc campanes actuals té alguns avantatges. La seva restauració (és a dir, la reposició de jous de fusta i la mecanització alternativa, que no impedis el toc manual i que el reproduís) és una proposta molt efectiva, ja que des de que es pren la determinació de fer el treball fins el seu acabament poden passar de quatre a vuit setmanes. Per altra banda, com el seu so és, per dir-ho d'alguna manera, peculiar, així com la seva factura, podien passar sense problemes per campanes antigues, i per tant amb un cert encant pel seu so diguem diferent.

Aquesta actuació seria, com hem dit, força ràpida, i amb un efecte impactador quasi immediat. La desaparició de l'estructura metàl·lica interna (tan allunyada de les nostres tradicions), la ubicació de les cinc campanes en el seu lloc (en principi una a cada finestra, però en posició elevada, per permetre l'ampliació posterior amb altres campanes), obriria la sala de campanes al públic que fins i tot podien estar-hi en moment dels tocs, automàtics o manuals, ja que la gran alçada de les campanes allunyaria tot perill.

Una condició inexcusable seria que les noves campanes, en cas d'ampliar el conjunt, haurien de tenir la peculiar estructura musical d'aquestes campanes, la qual cosa no és difícil per una part perquè els mateixos fonedors van deixar exemples de campanes majors o menors en altres catedrals i campanars (vegeu [MENEZO \(MERUELO\)](#)). Per altra banda algunes poques empreses de restauració de campanes poden, a partir d'una existent, desenvolupar models consonants de campanes majors o menors. En tot cas i com hem apuntat repetidament, les

Propuestas

Autores del registro	CIURANA I ABELLÍ, Blai
Fecha del registro	26-04-2022

Campanas desaparecidas

Localización	Campana	Fundidor	Año	Diámetro	Peso
	La Concepció o Tèrcia		1694		
	La Marlesa o Prima	ROCA I, PERE (BARCELONA)	1512		
	La Marlesa o Prima		1851		
	La Mercè o Sacristana	MARCO, BATISTA; MARCO, VICENS	1851		
	La Maria o Seny del Pont		1630		
	La Babilònia		1525		
	La Maria de la O o Seny Major		1405		
	La Bàrbara o Seny de Girona		1690		
	La Rafela		1851		
	La Son		1766		
	La Meuca				
	La Marieta I		1630		
	La Marieta II		1821		
	La Marieta III		1816		
	Anònima		1816		

Campanas actuales

Localización	Campana	Fundidor	Año	Diámetro	Peso
--------------	---------	----------	-----	----------	------

Cel·la de campanes	"La Meuca" (1)	MENEZO FALLA, BENIGNO	1946	55	96
Cel·la de campanes	"La Marieta" (2)	MENEZO FALLA, BENIGNO	1945	69	190
Cel·la de campanes	Crist (3)	MENEZO FALLA, BENIGNO	1945	75	244
Cel·la de campanes	Puríssima i Sant Marc (4)	MENEZO FALLA, BENIGNO	1945	86	368
Cel·la de campanes	Jesús, Maria, Santa Bàrbara i Tots Sants; "la Bàrbara" (5)	MENEZO FALLA, BENIGNO	1945	95	496
Cel·la de campanes del rellotge	La Mònica, Campana dels Quarts (A)	BARROT, MESTRE NICOLAU	1486	89	448,5
Cel·la de campanes del rellotge	"la Silvestra"; Campana de les hores (B)	ADAM, JOAN	1418	200	4632

Relojos

Reloj mecánico (1)	Existente Parado
Autor del reloj	LERRET, A.
Fecha construcción	1800ca
Descripción	El rellotge duu un nom, marcat per punçons en el bastidor, en cursiva, on podria posar "A Lerret"; la inicial del cognom no és fàcil d'interpretar.
Reloj mecánico (2)	Existente Parado Eléctrico
Autor del reloj	BLASCO Y LIZA
Empresa de mantenimiento	BLASCO, MANUFACTURAS
Fecha construcción	1928
Descripción	El rellotge mecànic funcionà fins als primers anys del segle XXI, encara que el toc de les campanes horària i dels quarts, així com la gestió de la mostra o esfera anaven a càrrec d'un rellotge electromecànic de precisió instal·lat en el seu moment per GUIXÀ de Monistrol de Montserrat.

<u>Reloj mecánico (3)</u>	Existente Parado
Empresa de mantenimiento	<u>GUIXÀ</u>
Fecha construcción	1980ca
Descripción	El toc de les campanes horària i dels quarts, així com la gestió de la mostra o esfera anaven a càrrec d'un rellotge electromecànic de precisió instal•lat en el seu moment per GUIXÀ de Monistrol de Montserrat.

Información completa: [Catedral de Santa Maria, Seu Vella - LLEIDA \(CATALUNYA\)](#)